

UDK 342.725.3/.7(436.6=863):341.24(436)»1955«

Dušan Nečak

Manjšinsko varstvo v Avstriji po točki 3 člena 7 avstrijske državne pogodbe

Uporaba materinega jezika pri občevaranju z javnostjo na svojem domačem ozemlju ni samo osnovna pravica vsakega svobodnega človeka, temveč je tudi tisti temelj, na katerem stoji vsaka moderna zgradba sodobnega manjšinskega varstva. Uporaba materinščine namreč ni samo zasebna pravica posameznika, temveč je vprašanje odnosov v družbi, vprašanje politično-moralne zrelosti družbe, ki se najbolj jasno odraža pri odnosu družba-posameznik ali v našem primeru pri odnosu družba večinskega naroda — narodna manjšina in njeni pripadniki. Zato vprašanje rabe in še posebej enakopravnosti materinega jezika neke narodne manjšine, ki avtohtono živi na ozemlju države, kjer prevladuje druga narodnost, ni in ne more biti tehnično vprašanje, ki naj bi temeljilo na golem spoznavanju jezika, ali samo formalnem sporazumevanju. Gre za tisto izmed osnovnih vprašanj pri manjšinskem varstvu, po katerem lahko s precejšnjo natančnostjo sodimo o stanju, dovršenosti in izvajanju manjšinsko varstvenega sistema, s tem v zvezi o ravni demokratičnosti v družbi, ki jo obvlada narodnostna večina. To je vprašanje svobode do primarnega izraznega sredstva.

Pri vsem tem pa vprašanja enakopravnosti materinega jezika neke manjšine, izoliranega od vseh ostalih bistvenih in življenjskih vprašanj narodne skupnosti ne gre napačno ocenjevati. Enakopravnost jezika manjšine z jezikom večine je namreč le prvi pogoj manjšinskega varstva, brez katerega si sicer ne moremo predstavljati skladnega in nemotenega napredka manjšinske narodne skupnosti, a sam zase pomeni le golo enakopravnost v njeni prvotni, primitivni obliki.

Avstrijska državna pogodba je vprašanju enakopravnosti manjšinskega materinega jezika posvetila veliko pozornosti. To vprašanje je prisotno v vsem členu 7, izrecno pa o njem govori odstavek 3, ki predpisuje enakopravnost slovenskega in hrvaškega jezika v šolstvu, upravi in toponomastiki na tistem področju Koroške, Štajerske in Gradiščanske, kjer živi slovenska in hrvaška manjšina. Avstrijska zvezna vlada je o tej točki člena 7 izdelala v okviru splošnih pripomb na državno pogodbo še »razširjene pripombe« v katerih pravi, da *so določila 3. točke 7. člena bolj široka, kot 66. člen senžermenske mirovne pogodbe, ker uvajajo slovenščino kot uradni jezik dodatno k nemščini v sodišča in urade slovenskih, hrvaških in mešanih okrajev na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem*. Posebej do v pripombah zapisali, da *»ta določba ne potrebuje nobene izvedbene zakonodaje in jo je treba neposredno izvajati»*.¹ Tako je bilo mnenje avstrijske vlade le šest dni po

¹ Erläuternde Bemerkungen zum Staatsvertrag, 517 der Beilagen zu den stenographischen Protokollen des Nationalrates, VII. GP. 21. 5. 1955, (Regierungsvorlage) Besonderer Teil str. 3: »Paragraph 3 dieses Artikels geht über die bisherigen Regelungen des Artikels 66 des Staatsvertrages von Saint Germain hinaus, der den nichtdeutschsprachigen österreichischen Staatsangehörigen angemessene Erleichterungen beim Gebrauch ihrer Sprache vor Gericht in Wort oder Schrift garantiert. Nun wird die kroatische und slowenische Sprache in den Verwaltungs- und Gerichtsbezirken Kärntens, des Burgenlandes und der Steiermark mit slowenischer, kroatischer oder Gemischter Bevölkerung zusätzlich zur

podpisu državne pogodbe, mnenje tiste vlade, ki je pri formuliranju državne pogodbe sodelovala in jo podpisala. Za izvedbeni zakon se je vlada že takrat odločila le pri določbah o topografskih dvojezičnih napisih.²

Dobro leto dni po podpisu državne pogodbe je tudi avstrijsko vrhovno sodišče potrdilo mnenje, ki ga je imela zvezna vlada neposredno po podpisu državne pogodbe. V zadevi Večeslava Gregoriča je 5. decembra 1956 izreklo sodbo, po kateri je odstavek 3. člena 7 državne pogodbe neposredno uporabna ustavna določba. Z njo je člen 8 ustave in sodni red spremenjen v tem smislu, da je v upravnih in sodnih okrajih Koroške, Stajerske in Gradišćanske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom, slovenski ali hrvaški jezik dopuščen dodatno k nemškemu, kot uradni jezik. Pravdna stranka avstrijskega državljanstva, ki pripada manjšini, ima v jezikovnem področju pravico na neposreden kontakt s sodiščem v manjšinskem uradnem jeziku brez tolmača. To je ustavno garantirana pravica, ki jo v primeru kršenja stranka lahko po poti nadzorne pritožbe uveljavlja.³

Razsodba je pravilno tolmačila smisel določb 3. točke 7. člena. Vendar pa to tolmačenje ni bilo upoštevano, saj je avstrijska politika ne da bi se ozirala na vladno interpretacijo in na razsodbo vrhovnega sodišča 19. marca 1959 sprejela zakon o uporabi slovenskega jezika pred sodišči. To naj bi bil nekakšen izvedbeni zakon za del določb točke 3 člena 7 in to za tisti del, ki ga vladna interpretacija iz leta 1955 in razsodba vrhovnega sodišča 1956 izrecno imenujeta kot »neposredno uporabe določbe«.

Ce pustimo ob strani to očitno neupoštevanje svojih lastnih mnenj in razsodb lahko pri tem zakonu najdemo še celo vrsto elementov, ki so v nasprotju z državno pogodbo in ustavo, da o nasprotju z dobro voljo in o ustvarjanju ugodnega ozračja za razvoj manjšine, niti ne govorimo. S tem zakonom je Avstrija prvič po podpisu državne pogodbe bistveno poslabšala položaj slovenske manjšine, kar pa se ni zgodilo le na področju sodstva, temveč je istega dne sprejela tudi zakon o šolstvu, ki ima enak pomen. Druga avstrijska republika je torej na dveh izredno pomembnih področjih manjšinskega življenja ubrala restriktivno pot in lahko bi rekli, da je tudi popustila pred organiziranim in enotnim pritiskom nemških nacionalističnih sil. Zakon o manjšinskem sodstvu je torej pomenil, tako s svojo vsebino kot z obsegom uporabe radikalno poslabšanje položaja v primerjavi s položajem pred njim. Uspeh pritiska nemškega nacionalizma pa se še posebej kaže v tistih določbah, ki predvidevajo ugotavljanje manjšine. Veljavnost in obseg uporabe zakona je zakonodajalec s tako določbo časovno omejil, saj zakon velja na področju sodnih okrajev Zelezna Kapla, Pliberk in Borovlje, le toliko časa dokler ne bo izvedeno ugotavljanje manjšine. Dejstvo je, da manjšina ni sodelovala pri nastajanju zakona, ker se je avstrijski politični aparat obnašal do nje kot do objekta, tako kot se obnaša v veliki meri še danes. Manjšina in SFRJ sta sicer proti predlogu zakona in zakonu samem protestirala in ugovarjala, toda brez uspeha.

deutschen Amtssprache als Amtssprache zugelassen. Diese Bestimmungen bedarf keiner näheren Ausführungsgesetzgebung mehr; sie ist umittelbar anwendbar. Hinsichtlich der Bezeichnung der Ortsnamen und Ortsaufschriften wird eine entsprechende gesetzgeberische Massnahme des Bundes, beziehungsweise der Länder erforderlich sein.

² Ibid.

³ Janko Pleterski: Manjšinska zakonodaja na Koroškem po drugi svetovni vojni, Razprave in gradivo, Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani, št. 2, priloga 20.

Zakon je manjšini nasproten in diskriminatoričen. Je začetek tistega, kar se je izkristaliziralo šele v zadnjem času — *začete težnje po reviziji avstrijske državne pogodbe*. Kako naj si drugače razlagamo zožitev uporabe slovenščine pred sodišči samo na tri sodne okraje (Borovlje, Pliberk in Železna Kapla), saj so zakonodajalec in pripravljavci zakona dobro vedeli, da manjšina živi še v drugih sodnih in upravnih okrajih Koroške. Če drugače ne, so vedeli to po otrocih, ki so pred sprejetjem tega zakona hodili tam v dvojezično šolo. Pa še pri teh treh sodnih okrajih je zakonodajalec uporabo slovenščine postavil pod vprašaj, saj je zakon pogojen z ugotavljanjem manjšine, kar pa je v popolnem nasprotju z državno pogodbo. Zatrjevanje, da pomeni pogoj o ugotavljanju manjšine, možnost za razširitev določb tega zakona, se izpričuje kot demagogija. Znano je namreč, da se manjšina po podatkih uradnih statistik, pod germanizacijskim pritiskom pa celo v življenju, krči in umika in da njena moderna zgodovina ne pozna teritorialne ekspanzije. Zakon torej grobo krši ustavno načelo enakopravnosti pred zakonom in določila v točki 3 člena 7, saj se velik del koroških Slovencev ne more posluževati materinega jezika pred sodišči.

Avstrija pa hoče prikazati uporabo in enakopravnost slovenskega jezika pred sodišči tudi na tistem dvojezičnem ozemlju Koroške, ki ga sodni zakon iz leta 1959 ne zajema. Pred mednarodno javnostjo namreč trdi, da se pred sodišči izven sodnih okrajev Borovlje, Pliberk in Železna Kapla, za katere velja sodni zakon iz leta 1959, uporabljajo določila člena 66 (4) senžermenske mirovne pogodbe, ki govorijo o primernih olajšavah nemških državljanom pri uporabi njihovih jezikov pred sodišči.

Mimo tega, da se določila imenovanega člena senžermenske mirovne pogodbe ne izvajajo v praksi, pa pomenijo take trditve tudi nespoštovanje avstrijske državne pogodbe. Določila tega člena namreč za slovensko in hrvaško manjšino v Avstriji ne veljajo. Lahko se nanašajo le na druge avstrijske manjšine (npr. Čehe, Madžare), medtem ko za zaščito slovenske in hrvaške manjšine veljajo v celoti poznejše, širše in popolnejše določbe, ki jih vsebuje avstrijska državna pogodba in s katerimi so hoteli izrecno zaščititi prav ti dve manjšini. Ker je avstrijska državna pogodba kasnejši meddržavni pravni akt, je treba manjšinsko zaščito koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov urejati po tem kasnejšem kodeksu, s katerim so bile razveljavljene prejšnje določbe senžermenske mirovne pogodbe.

Kakor razlagajo pravniki, velja v tem primeru pravno načelo prednosti posebne norme: »Lex specialis derogat legi generali«. Da pa so trditve avstrijske vlade neresnične, kaže že primer Franca Isopa, ki se je leta 1961 prav zaradi neupoštevanja slovenskega jezika pred okrajnim sodiščem v Rožeku (Rožek je imel po štetju 1951 39 odstotkov slovenskega prebivalstva) pritožil na Evropsko komisijo za človekove pravice.

Druga očitna diskriminacija je tolmačenje in uzakonitev interpretacije pojma, ki ga avstrijska državna pogodba imenuje v prvem stavku točke 3 člena 7 — uradni jezik in se ta glasi: »V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski in hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu«. Ze z besedo »dodatno« (...zusätzlich zum Deutschen als Amtssprache zugelassen.«... »seront admis comme langue officielle en plus de l'allemand.«... »shall be accepted as an official language in addition to German.« »Oficialnim jzikom... javljajetsja krome

nemškega jezika, takže i slovenskij ili hrovatskij jazik.«) je rečeno, da je slovenščina kor uradni jezik enakopravno dopuščena poleg nemškega jezika.

Pod besedo, pojmom uradnega jezika pa je razumeti — tudi po avstrijskem pojmovanju —, da lahko stranka z uradno osebo na sodišču govori in razpravlja v svojem jeziku, da se ves postopek vodi v njenem jeziku, da se vloge sprejemajo v njenem jeziku, da se v manjšinskem jeziku izdajajo odločbe, da je notranji sodni jezik tudi slovenski, da se zemljiške in druge knjige vodijo tudi v slovenščini itd. Zakon iz leta 1959 pa upošteva slovenščino le kot pomožni jezik, saj določa pravico občevanja s tolmačem, javne knjige se vodijo samo v nemškem jeziku, notranji jezik je nemški, povrh vsega pa zakon velja samo za prvostopenjska okrajna sodišča.

Ob diskriminacijskih elementih v sodnem zakonu naj navedemo še zgovorno dejstvo, da ta zakon — kakor tudi drugi manjšini namenjeni zakoni — nima sankcijskih določb, kar pomeni, da zaradi neizpolnjevanja zakona nihče ne more biti kaznovan. Sodna praksa na Koroškem, na ozemlju za katerega velja sodni zakon iz leta 1959, je pokazala, da se tudi določbe tega zakona, še posebej pa določbe državne pogodbe, izvajajo le deloma ali pa sploh ne.

Eden najznačilnejših primerov neupoštevanja slovenščine v zadnjem času je zadeva koroškega Slovence (Franca Smrtnika) pred sodiščem v Železni Kapli (U 4/73, Železna Kapla). Vsebina njegove zadeve ni pomembna, pač pa je zelo značilen potek pred sodiščem. Obtoženi (Franc Smrtnik) je pooblastil svojega advokata, da je pri prvi glavni obravnavi zahteval postopek v slovenskem uradnem jeziku. Glavna obravnava je bila zato preložena, vabilo za naslednjo obravnavo pa je obtoženec dobil spet samo v nemščini in zato ni prišel na razpravo, ki je bila spet preložena. (Na tej razpravi je bil navzoč tolmač za slovenščino, ki pa je prišel iz Lipice/Leibnitz na Štajerskem). Šele za tretjo razpravo je dobil obtoženi (Franc Smrtnik), kljub pomislekom pristojnega sodnika, vabilo v slovenščini. Zataknilo pa se je pri prevajalcu, ki ni bil sposoben prevajati in je prevajal popolnoma napačno. Iz vsega tega so nastali seveda veliko večji sodni stroški, kot bi bili sicer ali kot bi jih imel nemško govoreči Korošec. Da so s tem kršene celo osnovne norme enakopravnosti, najbrž ni težko ugotoviti.

V dokaz, da ta primer (Smrtnik) ni osamljen, ko gre za slovenski jezik pred sodišči, naj navedemo še primer pred boroveljskim sodiščem, kjer je bila obtožena skupina šestih Slovencev (Florian Lippusch, Josef Wrolich, Matthäus Wieser, Johann Urank in prof. Anton Malle) (U 294/73 Borovlje). Njihov zagovornik, Slovenec (dr. Matevž Grilc) je ob napovedanem terminu prišel na obravnavo in vložil v slovenščini pooblastilo ter predlagal, da bi bil pripuščen k razpravi kot pooblaščenec. V pooblastilu je predlagal, da bi bila razprava v slovenščini. Pooblastilo (dr. Grilca) je bilo iz formalnih razlogov zavrnjeno, predlog o slovenski razpravi pa ni našel odgovora.^{3a}

Tudi ta pogled z dvema primeroma iz sodne prakse nam priča o nezavidljivem položaju slovenščine in Slovencev pred sodišči, če pa pri tem pogledamo še, kakšni ljudje so glede na svojo jezikovno izobrazbo uslužbeni na sodiščih, kjer naj bi bila slovenščina drugi uradni jezik, nam to našo ugotovitev še utrjuje. Na območju sodnih okrajev Borovlje, Pliberk in Železna Kapla je samo en sodnik, ki obvlada

^{3a} Za oba navedena primera iz sodne prakse glej podrobnosti v pismu obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev, poslanem zveznemu kanclerju Kreiskemu, z dne 14. 3. 1974, v katerem obe organizaciji prosita za izredno sejo kontaktne komisije.

slovenski jezik. To je deželni sodni svetnik (Oberlandesgerichtsrat) dr. Johan Gregori na sodišču v Borovljah (v zadnjih dveh letih pa je bil zaradi bolezni odsoten toliko, da je bil v službi vsega pol leta). Na vsem področju južne Koroške poznamo le nekaj sodnikov, ki slovenščino razumejo, je pa ne obvladajo (dr. Keber — Velikovec, dr. Weratsching — Rožek, dr. Pignet — Celovec, dr. Startnig — Celovec in dr. Parted — Celovec, pripravnik). Nobeden od navedenih še ni vodil razprave v slovenščini. Torej na ozemlju, za katerega velja sodni zakon iz leta 1959 že zaradi kadrovskih pomanjkljivosti ni mogoče izpolnjevati zakona in so besede zapisane v avstrijskem odgovoru na moto SFRJ češ, da so na Koroškem sodniki, ki obvladajo slovenski jezik in podobna izjava »sektionsschefa« v zveznem pravosodnem ministrstvu dr. Petra Raindla, netočni in namenjeni zavajanju javnosti.

Vsa koroška sodna dvojezičnost počiva na tolmačih. Nesposobnost le-teh pa ni razvidna samo iz prej navedenega primera (Franca Smrtnika). Zgovoren je tudi slovenski prevod kazenskega odloka št. 55.775/1/74—5. okrajnega glavarstva Celovec. V njem je bilo toliko slovničnih in vsebinskih napak, da je naslovljenec kazenski odlok poslal nazaj, kot nerazumljiv. Kazenski odlok je bil celo tako slabo preveden, da advokat kaznovanega ni mogel razbrati, zakaj je bil le-ta kaznovan. To v tem primeru ni samo značilnost nezadostnega obvladanja slovenskega jezika, temveč tudi splošnega slabega odnosa do njega in do ljudi, ki ga govorijo.^{3b}

Poznamo nekaj primerov, v katerih je sodišče samo, na primer deželno sodišče v Celovcu, dalo predstavniku slovenske manjšine in obenem sodnem prevajalcu za slovenščino, v presoji slovenski prevod. Iz njegove presoje se sicer vidi, da gre za slovenščino, vendar s pomembnimi slovničnimi napakami in s smisljeno napačnimi prevodi, v pravnem jeziku važnih pojmov. Prevod, ki ga je koroški Slovenec in sodni prevajalec za slovenščino presojal, je izdelal sodno zapriseženi prevajalec za slovenski jezik in javni notar na dvojezičnem ozemlju.⁴

Avstrijska državna pogodba nikjer ne govori o upravnih in sodnih, organih, temveč le o upravnih in sodnih okrajih, kjer mora biti slovenščina dopuščena, kot drugi uradni jezik. Iz tega sledi, da mora biti slovenščina poleg nemščine dopuščena na območju teh okrajev pri vseh ustanovah, ki se poslužujejo nemščine kot uradnega jezika, torej pri železnicah, poštah, raznih zbornicah in sploh v javnem življenju. Le tako bi bili Slovenci dejansko enakopravni z nemškimi prebivalstvom in s tem izpolnjena določila točke 3 člena 7. Na tem področju takoiimenovanega upravnega jezika je Avstrija storila bore malo in še tisto kar je, ne izvaja.

Avgusta leta 1955 je takratni koroški deželni glavar Newole, izdal upravnim oblastem odlok (Erlas), da naj se vse vloge v slovenskem jeziku, v kolikor prihajajo iz političnih okrajev Velikovec, Celovec (brez sodnega okraja Feldkirchen), Beljak (brez sodnega okraja Paternion) in Šmohor (brez sodnega okraja Köttschach), takoj posredujejo direktorju deželnega urada, da ga prevede in dá potrebno navodilo. Sledilo je še dvoje navodil leta 1968. Prvo je bilo navodilo direktorja koroškega deželnega urada. dr. Hauerja, drugo pa deželnega glavarja Sime, ki sta Newolejev odlok razširila še na druga področja javnega življenja (kmetijske okrajne oblasti, gozdne okrajne oblasti, občine). Toda vsa ta navodila so ostala strogo tajna in zato niso prišla v prakso. Newolejev odlok je celo nosil napis »vertraulich« (zaupno). Nikoli niso bila javno objavljena, Simova navodila pa sploh

^{3b} Glej prilogo št. 7 in mnenje prof. dr. Jožeta Topovišiča na strani 256/57.

⁴ Spis pri okrajnem sodišču Zelezná Kapla U 4/74; številka dopisa deželnega sodišča v Celovcu 3 B1 236/74.

nerazdeljena županom posameznih občin. Newolejev odlok in Hauerjevo navodilo sta bila prvič objavljena v glasilu avstrijske lige za človekove pravice »Das Menschenrecht« leta 1969, kar pa seveda ni uradna objava in jo zato uradniki ne morejo in ne smejo uporabljati.

Kako zelo tajna so bila ta navodila, nam dokazujeta pismi koroškega deželnega glavarja in zveznega kanclerja iz leta 1969. V prvem je koroški deželni glavar odklonil izročitev Newollejevega odloka avstrijski ligi za človekove pravice, v drugem, pa je avstrijski zvezni kancler odklonil objavo vseh do tedaj izdanih navodil o slovenščini kot drugem jeziku v upravi (Newollejev odlok in Hauerjevo navodilo ter sklep ministerskega sveta). Z drugimi besedami povedano teh odlokov kot da mi, pa tudi če bi bili objavljeni in uradno posredovani tistim uradnikom, ki na tem področju delajo, gre le za interna navodila in priporočila, katerih se ni nujno držati. Na drugi strani pa naj ugotovimo, da kolikor je znano, s strani odgovornih oblasti ni bila organizirana nobena akcija, ki bi uradnike usposobila za upravljanje nalog iz naštetih upravnih aktov.

O dvojezičnem poslovanju so sicer sklepale nekatere občine na dvojezičnem področju, naprimer v Slovenjem Plajberku in na Radišah ter tudi sprejele odgovarjajoče sklepe. Toda danes jih ne morejo izvajati, ker so jih združili z večjimi večinsko nemškimi občinami. Dne 8. oktobra 1968 je tudi ministrski svet sklenil, da naj posamezna ministrstva izdajo navodila v smislu točke 3 člena 7 avstrijske državne pogodbe. V takšni ali drugačni obliki so ministrstva taka navodila tudi posredovala, toda zopet so ostala strogo tajna in so bila privatno objavljena šele 11. januarja 1973 v koroškem dnevnem časopisju. Dvoje ministrstev pa ni spoštovalo sklepa ministrskega sveta. To sta bili ministrstvi za znanost in raziskovanje ter pravosodno ministrstvo. Ministrica za znanost in raziskovanje dr. Herta Firenberg je izdajanje takih navodil zavrnila in odklonila uporabo točke 3 člena 7 državne pogodbe na svojem področju in s tem ni dala manjšinskemu jeziku nobene možnosti.⁴

Na drugi strani pa je bilo pravosodno ministrstvo mnenja, da je z njegovega področja, s sodnim zakonom iz leta 1959 narejeno vsem možno v smislu izpolnitve člena 7 avstrijske državne pogodbe. Poudarilo je tudi, da na Koroškem nima nobenih podrejenih uradov. Obe trditvi sta napačni in pravosodno ministrstvo je, poleg ministrstva za znanost in raziskovanje med tistimi, ki so manjšini najmanj naklonjeni.⁵

Po vsem navedenem ne bo težko razumeti, da je danes na Koroškem skoraj nemogoče kupiti avtobusno ali železniško karto v slovenščini, da v vsem povojnem obdobju ne najdemo dvojezičnega javnega razglasa katerekoli javne ustanove, da pošta še vedno ne posluje dvojezično, da v kmetijski zbornici zastopnik Slovencev izvoljen na slovenski listi ne more govoriti v materinščini, ker je uradni jezik

⁴ Theodor Veiter, *Slowenische in Kärnten*, 11. 1. 1973, *Kleine Zeitung*: ... « Nach Ansicht des Ministers ist im Bereich dieses Ministeriums kein Grund für eine Sonderregelung. »... « Es fällt aber auf, dass die Ressortleiterin dieses Ministeriums der einzige Minister ist, der Anwendung des Art. 7 Abs. 3 des Staatsvertrages von Wien für sein Ressort praktisch ablehnt und Minderheitssprache keine Chance geben will. »

⁵ *Ibid.*: »Das Justizministerium ist der Meinung — Schreiben Zl. 11. 522-1/69 — dass mit dem Kärntner Gerichtsprachengesetz alles Erforderliche im Sinne der Durchführung von Art. 7 des Staatsvertrages getan worden sei und das Ministerium überdies keine nachgeordneten Dienststellen in Kärnten habe. Beides ist falsch. Nach dem BM. f. Wissenschaft und Forschung ist das BM. f. Justiz das am wenigsten minderheitenfreundliche.«

nemški in ker mu to preprečujejo stanovski kolegi, da je prepovedan privatni dvojezični župniski pečat v Galiciji, da časopisje ostro dapada kmetijskega inšpektorja, koroškega Slovenca, ker je imel v Globasnici predavanje v slovenščini in se pri tem sklicuje na avstrijsko ustavo, kar zopet kaže na prakso neizvrševanja dvojezičnosti...⁵

Edino v takoimenovanem slovenskem referatu pri koroški deželni vladi (Büro für Information und Beratung der slowenischen Volksgruppe in Kärnten in Slowenisches Volksbildungsreferat beim Amt der Kärnten Landesregierung), ki ga je ustanovil bivši deželni glavar Sima, so Slovenci vsaj formalno enakopravno tretirani. Referat vodi koroški Slovenec in vse vloge se lahko oddajo v slovenščini. Diskriminacija pa se tu kaže na drugem področju. Deželniglavar Sima je urad ustanovil z obljubo, da bo dobil status pododdeka ali oddelka, kar pomeni določeno stopnjo avtonomije in možnosti odločanja. Že on pa te obljube ni držal čes, da politično tega ni mogoče izpeljati, ker bi bila proti ÖVP in slovenski referat ima nižjo stopnjo kot prej omenjene oblike uradov v koroški deželni vladi. S prihodom novega deželnega glavarja Wagnerja pa se je značaj slovenskega referata in njegovega vodje še zmanjšal. Wagner je sistiral službeni nalog prejšnjega deželnega glavarja in vodja slovenskega referata lahko sedaj samo sprejema vloge, ki mu jih dodeljujejo in jih z mnenjem posreduje naprej. Med tem časom (od januarja 1974 do decembra istega leta) pa so pri deželni vladi ustanovili že tri nove pododdelke na drugih področjih, ki imajo enako funkcijo, kot je bila obljubljena slovenskemu referatu.

Zadnji stavek točke 3 člena 7 govori, da je treba v sodnih in upravnih okrajih z manjšinskim ali mešanim prebivalstvom postaviti dvojezične topografske napise. Avstrijska zvezna vlada je v pripombah na državno pogodbo in 7. člen iz leta 1955 zapisala, da je za te določbe točke 3 člena 7 potreben zakonodajni ukrep zveze oziroma dežele.⁶ Z zakonodajnim ukrepom je Avstrija čakala sedemnajst let. Po sedemnajstih letih je na predlog koroškega deželnega glavarja Sime, člana SPÖ, in socialistične stranke, parlament 6. julija 1972 samo z glasovi socialistov, sprejel zakon o dvojezičnih topografskih napisih, ki naj bi pomenil nekakšen prvi korak k uresničevanju tozadevnih določb državne pogodbe.

Nastanek zakona je zamotan in dolg, zakon sam pa nasproten državni pogodbi in manjšini. V času njegovega nastajanja, še posebej pa po njegovem sprejetju so se na Koroškem spet v jasni luči pokazale nacionalsitične, šovinistične in neonacistične sile. Ob tem zakonu se je pokazala tudi njihova vplivnost na avstrijsko-koroško uradno politiko.

Ceprav zakon govori o topografskih napisih, gre v resnici samo za krajevne napise. Pojem, ki ga uporablja državna pogodba »oznake in napisi topografskega značaja«, je namreč mnogo širši od interpretacije avstrijskega zakonodajalca. Izvedbena določila urada zveznega kanclerja pa so že tako zoženo interpretacijo še bolj zožila. Določila so, da se morajo dvojezične oznake in napisi namestiti samo na tablah, ki že obstojajo, ter da se zakon ne nanaša na napise pri ustanovah pri čemer izrecno omenjajo železniške postaje.

⁵ Naš tednik, 28. 11. 1974; Allgemeine Bauernzeitung, 7. 12. 1974; Nečak Dušan: Volitve v koroško kmetijsko zbornico, ZC 1974/3-4 str. 95-116; Pleterski Manjšinska zakonodaja... RiG, št. 2.

⁶ Ibid. točka 1.

S tem, da se je avstrijska državna pogodba poslužila izraza »topografskega značaja«, je mislila na vse oznake in napise, ki so v zvezi z geografskimi dejstvi, z imeni krajev, rek, gora itd. Ker pa govorni o označbah in napisih — ne pa samo o krajevnih tablah — so mišljene označbe na ustanovah, javnih zgradbah, občinah, železniških postajah, skratka povsod tam, kjer označbe in napisi vsebujejo geografsko obeležje.

Na drugi strani pa se je protimanjšinski karakter zakona pokazal pri kriterijih za postavitev dvojezičnega napisa. Zakon sloni na popisu prebivalstva leta 1961, kot pogoj za postavitev dvojezičnega napisa pa postavlja določen odstotek slovenskem prebivalstva v posameznem kraju. Na podlagi takih kriterijev so izbrali 205 krajev v 36 občinah, kjer naj bi postavili dvojezične krajevne napise. Geografsko je tako zakonodajalec prikazal nesklajenost slovenskega etničnega ozemlja, obenem pa zlorabil števno jezikovno kategorijo »windische«, saj je jezikovne kategorije »windisch«, »windisch — deutsch« in »deutsch — windisch« niso štele v pogojni odstotek.⁷ Z vsem tem je zakon hudo kršil določila državne pogodbe, ki govori o celotnem ozemlju upravnih in sodnih okrajev in ne o krajih in občinah, ter ne pridvidevajo nikakršnega pogojnega odstotka, za namestitev dvojezičnega napisa.

Čeprav je bil tak zakon nezadovoljiv, okrnjen in zopet pripravljen brez sodelovanja manjšine, so nemški nacionalisti skušali ustvariti posebno ozračje, kot da bi bila južna Koroška pred izrednim stanjem. Ko so 20. septembra 1972 postavili prve table, samo tiste, ki so sodile v kompetenco uprave cest, so začele nacionalistične skupine z razbijanjem in odstranjevanjem tabel. Do proslave obletnice plebiscita 10. oktobra ni bilo nobene dvojezične table več, čeprav so jih moč in dan stražili orožniki. Ti so omenjeno početje le registrirali niso pa preprečili odstranitve napisov. Slovenci so bili deležni vseh mogočih zaničevanj, pritiskov, zmerjanj in niso bili varni niti življenja (razbijanje oken zavednim Slovencem, ustvarjanje protislovenskega vzdušja pri čemer je mnogo pomagalo koroško nemško časopisje, grožnje slovenskim organizacijam in celo deželni vladi z bombnimi atentati in ne na koncu fizični napad na pliberškega živinozdravnika, Slovenca dr. Marka Dumpelnika).⁸ Koroški nacionalisti in neonacisti pa se niso znašali samo nad Slovenci, celo zvezni kancler in deželni glavar sta potrebovala policijo za svoje zavarovanje (prišlo je do javnih ekscesov kot so bili napadi z obmetavanjem politikov z vsemogočimi predmeti in antisemitsko obarvanimi vskliki: »Saujude«, »Verräter« in »Jude«). V nekaj izjavah so koroški Slovenci poudarjali, da so bili ti dnevi blizu tistim, kar so doživljali na Koroškem tik pred nacizmom.

Ulica, pod vodstvom organiziranih nacionalistov in šovinistov, je v divjanju uspela. Na koroškem ni nobenega dvojezičnega napisa več, stojijo le prazni okvirji. Oblast ni proti temu ničesar storila. Še več. Pokojni avstrijski zvezni predsednik Jonas je razbijače tabel celo pomilostil, češ da s tem doprinaša k miru v deželi. Januarja 1972 pa je pred leobenskim sodiščem stal Slovenec Marjan Sturm samo zato, ker je krajevni tabli Hermagor dopisal šmohor. Še pred pomilostitvijo pa je vendarle prišlo do procesa zoper razbijače tabel. Slovenski zakonski par Miškulnik

⁷ Volkszeitung, št. 84, 13. 4. 1972, str. 1.

⁸ Primer Dumpelnik, arhiv INV; Nečak Dušan; Kronologija važnejših dogodkov na južnem Koroškem od septembra 1972 do avgusta 1973, Ljubljana 1973, izdal Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani; delna objava, Delo, 2. decembra 1972.

je prijavil sodišču tri razbijalce dvojezične table Mülbach—Reka. Čeprav so dejanje priznali, je državno tožilstvo v Celovcu obvestilo preiskovalnega sodnika, da ni razloga za nadaljnji pregon.⁹ Zakon o dvojezičnih topografskih napisih, ni v skladu z državno pogodbo, je zožen tako po teritoriju kot po vsebini, pa še ta ni izvršen.

Povzetek

Manjšinsko varstvo v Avstriji po točki 3 člena 7 avstrijske Državne pogodbe

Prispevek poskuša analizirati manjšinsko zakonodajo, ki jo je avstrijska Državna pogodba zajela v točki 3 člena 7. Gre za določbe o uporabi materinega jezika pripadnikov manjšine in njegove enakopravnosti z jezikom večinskega naroda. Državna pogodba je prav enakopravnosti manjšinskega jezika posvetila veliko pozornosti. O njej posredno govori ves člen 7, izrecno pa je ta problematika prisotna v točki 3 člena 7, ki predpisuje enakopravnost slovenskega in hrvaškega jezika v sodstvu, upravnih in toponomastiki na tistem področju Koroške, Štajerske in Gradišanske kjer živi slovenska in hrvaška manjšina.

Avtor uvodoma ugotavlja, da uporaba materinskega jezika pri občevanju z javnostjo na svojem domačem ozemlju, ni samo osnovna pravica vsakega svobodnega človeka, temveč je tudi tisti temelj na katerem stoji vsaka moderna zgradba sodobnega manjšinskega varstva. Prav vprašanje uporabe in enakopravnosti manjšinskega jezika je eno osnovnih vprašanj v manjšinskem varstvu skozi katero lahko s precejšnjo natančnostjo sodimo o stanju izdelanosti in izvajanju manjšinskega varstvenega sistema in s tem v zvezi o nivoju demokratičnosti v večinski družbi. Kljub temu pa tega vprašanja ne gre gledati izoliranega od ostalih bistvenih in življenjskih problemov manjšine, kajti gre le za prvi pogoj manjšinskega varstva, brez katerega si sicer ne moremo predstavljati skladnega in nemotenega napredka manjšinske narodne skupnosti, a sam zase pomeni le golo enakopravnost v njeni prvotni, primitivni obliki.

Točka 3 člena 7 je ena izmed tistih določb za katero je avstrijska zvezna vlada v splošnih pripombah k državni pogodbi leta 1955 zapisala, da »ta določba ne potrebuje nobene izvedene zakonodaje več in jo je treba neposredno izvajati« (razen za določila o toponomastiki). Enakega mnenja je bilo tudi avstrijsko vrhovno sodišče leto dni kasneje. Toda avstrijska politika takih razlag ni sprejela. Leta 1959 je parlament sprejel dva zakona, prvi izmed njih naj bi bil izvedeni zakon te točke člena 7. Gre za zakon o uporabi slovenščine pred sodišči in za takomenovani manjšinski šolski zakon. Z zakonoma je Avstrija prvič po podpisu državne pogodbe bistveno poslabšala položaj slovenske manjšine na Koroškem. Črka in duh avstrijske državne pogodbe sta bila z obema zakonoma kar se da restriktivno tolmačeni, zakona sta manjšini nasprotna in diskriminatorična, manjšina pri njenem nastajanju ni sodelovala, oba pa vsebujeta tudi določbo, ki je proti državni pogodbi, zahtevata namreč ugotavljanje manjšine kot pogoj za manjšinsko varstvo.

V prispevku je obdelan le sodni zakon, ker je v neposredni zvezi s točko 3 člena 7. Pokazana je diskriminacija slovenskega jezika, ki je iz drugega deželnega uradnega jezika, tako veljavo mu daje avstrijska državna pogodba, v imenovanem zakonu padel na raven pomožnega jezika. Obenem pa je tudi iz tega zakona jasno razvidna težnja po razbitju in zoževanju slovenskega etničnega prostora kar naj bi zakon prikazal s tem, da velja le za tri od devetih sodnih okrajev kjer živijo Slovenci. Na koncu je še zanimivo dejstvo, da zakon nima sankcijskih določb t. j. nihče ne more biti kaznovan če zakona ne izpolnjuje.

V nadaljevanju je opisanih tudi nekaj pravosodnih primerov, kjer se jasno pokaže neizpolnjevanje določil avstrijske Državne pogodbe, pa tudi samega restriktivnega sodnega zakona iz leta 1959. Najbolj zgovoren je primer tolmačev oziroma prevajanja, na katerem sloni vsa koroška sodna dvojezičnost. Mimo tega, da je sodnikov, ki razumejo, ne pa tudi obvladajo, slovenščino izredno malo (v članku so naštet) so nekateri tolmači celo taki, da so njihovi prevodi popolnoma neuporabni.

⁹ Zadeva Miškulnik, arhiv INV.

Poleg sodne dvojezičnosti in enakopravnosti slovenskega jezika pred sodišči, je v članku obdelana tudi dvojezičnost pred uradi oziroma pred upravnimi oblastmi. Tu je položaj še slabši. Neposredno se ta določila točke 3 člena 7 ne uporabljajo, izvedbenega zakona pa tudi ni nobenega. Na tem področju, ki se razteza od dvojezičnosti pri železnici, ki pa so internega značaja in niso obvezni. Ze leta 1955 je takratni koroški deželni glavar občini, poštah, raznih zbornicah in sploh v javnem življenju, imamo le nekaj odlokov, Newole izdal upravnim oblastem odlok, da naj vse vloge v slovenskem jeziku, v kolikor prihajajo iz političnih okrajev Velikovec, Celovec (brez sodnega okraja Feldkirchen), Beljak (brez sodnega okraja Paternion) in Šmohor (brez sodnega okraja Kötschach), takoj posredujejo direktorju deželnega urada, da ga prevede in da potrebno navodilo. Leta 1968 je sledilo še dvoje podobnih navodil. Deželni glavar Sima in direktor deželnega urada Hauer sta izdala navodila, ki so razširila Newolejev odlok še na druga področja javnega življenja, kot na primer kmetijske okrajne oblasti gozdne okrajne oblasti, občine in podobno. Vsa ta navodila pa so ostala strogo tajna in zato niso prišla v prakso. Nikoli niso bila objavljena, neuradno pa jih je, šele leta 1969, objavilo glasilo avstrijske lige za človekove pravice »Das Menschenrecht«.

Prav tako strogo tajna so ostala tudi delovna navodila posameznih zveznih ministrstev v smislu točke 3 člena 7, ki so jih nekatera ministrstva izdala na podlagi sklepa ministrskega sveta z dne 8. oktobra 1968. Objavljena so bila šele v koroškem časopisju dne 11. januarja 1973, od koder smo tudi izvedeli, da sta ministrstvi za znanost in raziskovanje in pravosodje odklonili izdajo takih navodil.

V nadaljevanju prispevka je govora še o dveh izrazitih diskriminacijah koroških Slovencev po točki 3 člena 7. V prvem primeru gre za ustanovitev takoiimenovanega slovenskega referata pri koroški deželni vladi, ki ga je ustanovil bivši deželni glavar Sima. Tu bi bili Slovenci vsaj formalno enakopravno tretirani. Toda ob zamenjavi deželnih glavarjev se je zamenjala tudi obljubljena politika do slovenskega referata. Novi deželni glavar je takoj po nastopu službovanja sistiral urad, mu s tem onemogočil delo, njegovega vodjo, ki je bil prej namestnik okrajnega glavarja v Velikovcu, pa spremenil v brezpo-membnega uradnika.

Druga očitna diskriminacija pa je bila uzakonjena v zakonu o dvojezičnih topografskih napisih. S tem zakonodajalnim ukrepom, je Avstrija čakala sedemnajst let. Šele 6. julija 1972 je dunajski parlament sprejel zakon, ki ga je predlagala samo socialistična stranka Avstrije, njegov iniciator pa je bil koroški deželni glavar Sima. Zakon je izzval znamenite programe na dvojezične napise in na Slovence, čeprav še zdaleč ni posebno naklonjen koroškim Slovincem in ni v skladu s črko in duhom državne pogodbe.

Zakon sicer nosi v imenu naziv »topografski napisi«, toda gre le za krajevne napise. Ne predvideva dvojezičnosti pri imenih rek, gora, oznak na javnih zgradbah, železniških postajah, občinah, šolah itd. Nadalje sloni zakon na pogojnem odstotku slovenskega prebivalstva, kar je v nasprotju z državno pogodbo. Na podlagi štetja 1961 in določenega pogojnega odstotka slovenskega prebivalstva v posameznem kraju so zakonodajalci poskušali prikazati neskljenost slovenskega etničnega ozemlja, obenem pa zlorabiti števno jezikovno kategorijo »Windisch«, saj jezikovne kategorije »Windisch«, »Windisch — Deutsch« in »Deutsch — Windisch« niso štele v pogojni odstotek.

Ulične tolpe pa so tudi takemu zakonu preprečile izvršitev. Razbili so vse do zadnje dvojezične table, vlada je morala uporabiti celo vojsko orožništva, ki je bolj gledalo razbijače kot pa jim preprečevalo dejavnost, samega kanclerja pa so sredi Celovca zmerjali z »Judovsko svinjo«, »Izdajalcem« in »Judom« ter mu za dalj časa preprečili vstop v avtomobil. Slovenci so to obdobje »uresničevanja« avstrijske državne pogodbe primerjali s časi, ki so jih doživljali tik pred nacizmom in za njega.

Summary

Minority protection in Austria under Paragraph 3, Article 7 of the Austrian State Treaty

This study attempts to analyse the minority legislation covered by the Austrian State Treaty under its Paragraph 3, Article 7. It affects the use of the minority mother tongue and of its equality with the language of the majority population. It is to equality of the minority language that the State Treaty pays so much attention. The whole Article

7 is indirectly concerned with this problem which is directly dealt with under Paragraph 3, Article 7, stipulating the equality of the Slovene and Croat languages in the courts, in the administration and in the topographical terminology and inscriptions in those areas of Carinthia, Styria and Burgenland where there are Slovene and Croat minorities.

In the beginning the author points out that the use of the mother tongue for communicating with the public in one's own native territory is not only a basic right of every free man, but it is also the basis on which any modern structure of contemporary minority protection rests. The very question of the use and equality of the minority language is one of the basic elements of the minority protection whereby one can judge fairly accurately the completeness, or otherwise, and the implementation of the system of minority protection and consequently the level of democracy obtaining in the majority society. Nevertheless, this question should not be considered in isolation from other essential and vital problems of the minority, being only the first pre-requisite for minority protection and representing, by itself, merely an equality in its original and primitive form.

Paragraph 3 of Article 7 is one of the provisions regarding which the Austrian Federal Government in its general comments to the State Treaty in 1955 wrote that »this provision requires no further enabling legislation and should be directly implemented« (excluding provisions concerning topographical inscriptions). The same opinion was given one year later by the Austrian Supreme Court. In 1959 the Parliament passed two acts, the first of which was supposed to be the enabling act of this particular paragraph of Article 7. The Act on the use of the Slovene language in courts and the so-called minority School Act are involved. With this two acts Austria, for the first time after the signing of the State Treaty, effectively worsened the position of the Slovene minority in Carinthia. Both these acts give the most restrictive interpretation to the letter and spirit of the Austrian State Treaty, both are inimical to, and discriminatory against the minority, the latter had no part in their drafting, and both also make provision, contrary to the State Treaty, for an assessment of the minority as the pre-condition for the minority protection.

This study deals only with the Courts Act since the latter directly bears upon Paragraph 3 of Article 7. It points to the discrimination against the Slovene language which under this Act was reduced from the status of the second official language of the Province — status accorded to it by the Austrian State Treaty — to that of an auxiliary language. At the same time, this Act too reveals the tendency to break up and restrict the Slovene ethnic territory, which is borne out by the fact that its validity is limited only to three out of nine judicial districts where there are Slovenes. What is, lastly, interesting is the fact that this Act makes no provision for sanctions, i. e. no one can be prosecuted in cases of non-compliance.

There follows a description of some judicial cases clearly showing the non-implementation of the provisions of the Austrian State Treaty, and even of those of the restrictive Courts Act adopted in 1959. The most telling is the case of the interpreters, or rather of their interpreting, on which all that remains of bilingualism in Carinthian courts depends. Apart from the fact that the number of judges who understand but do not, by any means, master the Slovene language, is extremely limited (they are named in the article), some interpreters turn out translations that are completely useless.

In addition to the use of both languages in courts and the equality of the Slovene language, or lack of it, in courts, the study also discusses the use of both languages in offices, that is in dealings with administrative authorities. Here the conditions are even worse. The provisions of Paragraph 3, Article 7, are not directly implemented, and there is no enabling legislation. In this field covering the use of both languages in railway communications, municipalities, post-offices, various chambers and in public life in general, there have been only a few decrees, though of internal character and therefore not binding. As far back as 1955 the then head of the provincial government, Newole, sent to the administrative authorities a decree requesting all petitions written in Slovene, provided they had been filed in the political districts of Velikovec — Völkermarkt, Celovec — Klagenfurt (excluding the judicial district of Feldkirchen), Beljak — Villach (excluding the judicial district of Paternion), and Šmohor — Hermagor (excluding the judicial district of Kötschach), to be immediately forwarded to the director of the Provincial Office for translation and appropriate instructions. The head of the provincial government, Sima, and the director of the Provincial Office, Hauer, issued directions which extended Newole's decree to other spheres of public life, viz. to district agricultural authorities, di-

strict forestry authorities, municipal councils, and the like. All these instructions, however, remained strictly classified and were consequently never executed. They were never made known officially, and only in 1969 they were unofficially published by the organ of the Austrian League for Human Rights, »Das Menschenrecht«.

The same secrecy surrounded other working instructions in terms of Paragraph 3, Article 7, issued by various ministries of the Federal Government on the strength of the decision taken by the ministerial council on October 8, 1968. They were published by the Carinthian press as late as January 11, 1973, along with the information that the ministry for science and research and the ministry of justice had refused to issue such instructions.

Two more discriminations against Carinthian Slovenes under Paragraph 3, Article 7, are further discussed in the study. The first case is exemplified by the so-called Slovene Department with the Carinthian Provincial Government, set up by the then head of the Provincial Government, Sima. Here the Slovenes would, at least formally, enjoy an equal treatment. But with the change of the provincial heads there was also a change of policy regarding the Slovene Department. Immediately upon assuming his office the new provincial head inhibited the department, thus putting a stop to his activities, and reduced the head of the department, who used to be deputy of the head of the Völkermarkt district, to the status of an insignificant civil servant.

The adoption of the Act on the bilingual topographical inscriptions was another clear discrimination. Austria had waited 17 years before it passed such an act. As late as July 6, 1972, the Vienna Parliament passed the bill introduced only by the Socialist Party of Austria and sponsored by the head of the Carinthian Provincial Government, Sima. This act gave rise to the notorious pogroms against bilingual inscriptions and against the Slovenes though it does not favour the Carinthian Slovenes and is not in accordance with the letter and the spirit of the State Treaty.

It is true that the act bears in its title the term, »topographical inscriptions«, but this term applies only to the local sign inscriptions. There is no provision for the use of both languages in the names of rivers and mountains, in inscriptions on public buildings, railway stations, municipal offices, schools, etc. Moreover, the act is based on a conditional percentage of the Slovene population which runs counter to the State Treaty. On the strength of the census taken in 1961 and of a specified conditional percentage of the Slovene population the legislator tried to create an impression of patchiness of the Slovene ethnic territory and to abuse the census linguistic category, »Windisch«, since the act does not include linguistic categories, such as »Windisch-Deutsch« and »Deutsch-Windisch«, into the conditional percentage.

But the mob prevented even this act from being implemented. Every single bilingual sign was destroyed, and the government had to send a whole army of police who were more interested in watching the vandals at work than doing anything about stopping them. The federal chancellor himself was greeted in the centre of Klagenfurt with shouts like »Jewish swine«, »Traitor«, and »Jew«, and was prevented for a considerable length of time from getting into his car. The Slovenes compared this period of the »implementation« of the Austrian State Treaty with the times on the eve of the Anschluss and under the nazi rule.